

Munktorps kyrka II

Antikvarisk kontroll

**Munktorps prästgård 1:71
Munktorps socken
Västmanland**

Ulf Alström

Munktorps kyrka II

Antikvarisk kontroll

Munktorps prästgård 1:71
Munktorp
Västmanland

Ulf Alström

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2007

Omslagsbild: Graf för Vädurens tecken i vilket Jungfru Marie Bebådelsedag infaller. Detalj på kyrkdörren i Munktorp. (Foto Ulf Alström).

Baksidesbild: Den vakande tuppen på kulkorset på Munktorp kyrkas kor. (Foto Ulf Alström).

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

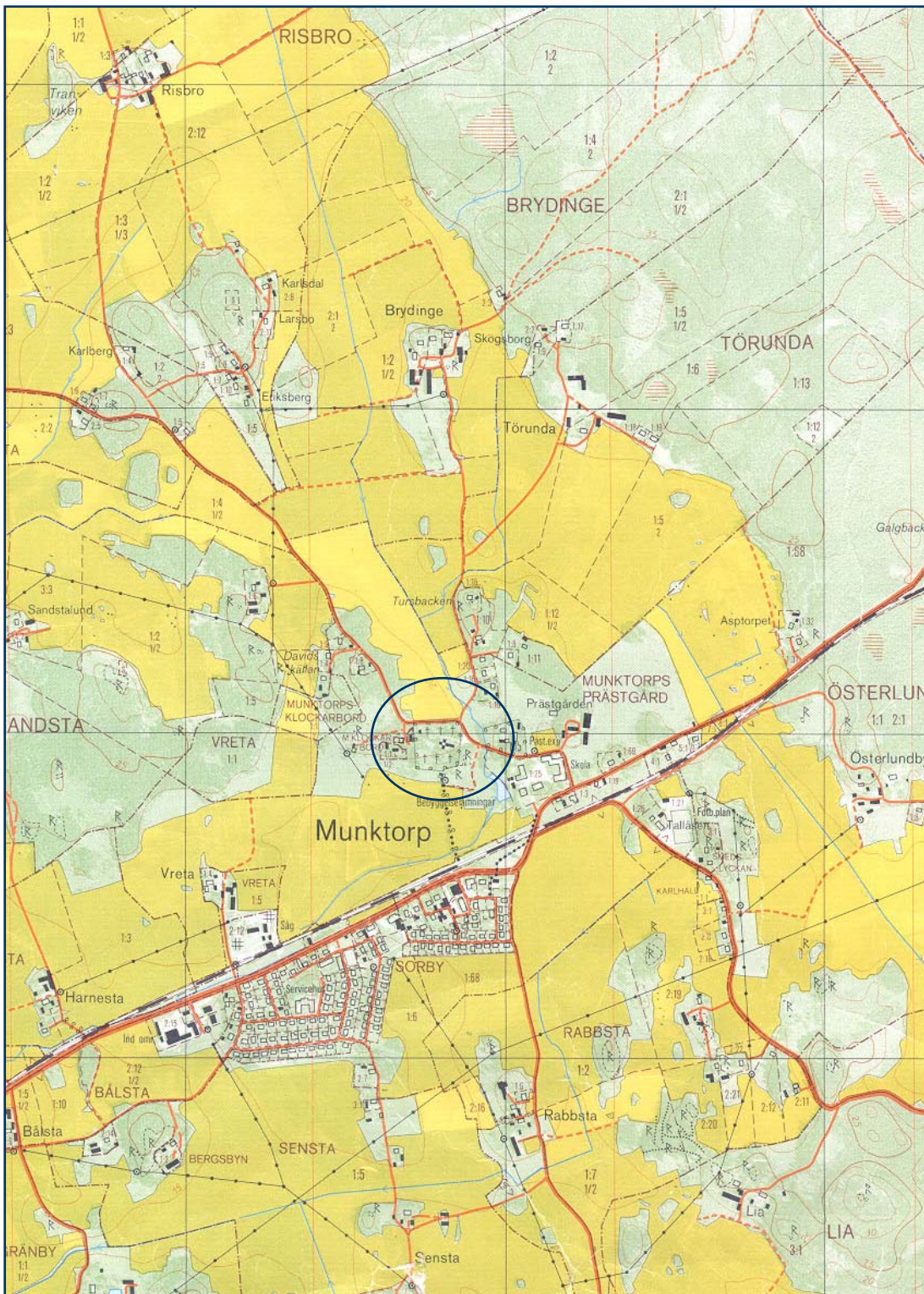
ISSN: 1653-7408

ISBN 13: 978-91-85741-46-5

Tryck: Just Nu, Västerås 2007.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Bakgrund	5
Bakgrund, målsättning och metod	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Genomförande	7
Undersökningsresultat.....	8
Tolkning och utvärdering	13
Sammanfattning.....	16
Referenser.....	18
Kart- och arkivmaterial	18
Otryckta källor.....	18
Litteratur.....	18
Tekniska och administrativa uppgifter	19

Figur 1. Undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Utdrag ur ekonomiska kartan. Skala 1:20 000.

Inledning

Bakgrund

Munktorps kyrka tillhör en av många kyrkor som är drabbade av fuktproblem. För att åtgärda detta genomfördes en första undersökning 2005. Då undersöktes marken i och utanför kyrkan. Även kyrkans grund studerades. Inne i kyrkan gavs tillfälle att dokumentera kulturlager och golvnivåer i samband med fuktskadeanalysen. Vid undersökningen 2005 grävdes sex gropar. Två placerades vid kyrkans norra yttre vägglinje. Fyra placerades inuti kyrkan.

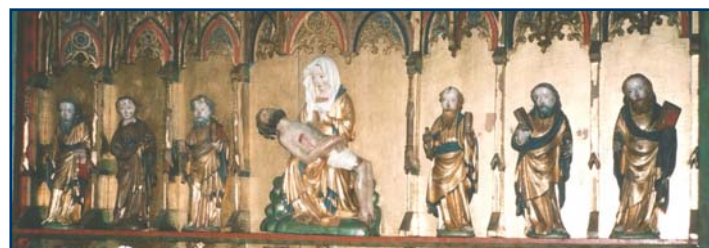
Det arkeologiska resultatet pekade på att kyrkogården vid den äldsta delen av kyrkan, dvs den del som kallas Davidskyrkan, hade utnyttjats intensivt. Inne i kyrkan tycks det som att den södra delen hade fler gravar än den norra. Efter kyrkans norra mur dokumenterades ett mindre murparti som kan ha tillhört den så kallade "kuren" dvs ett sidokapell med datering till 1200-talet. "Kuren" revs på 1500-talet (Alström 2005).

2007 återupptogs arbetet med att åtgärda fuktproblemen. De schaktningar som nu skulle utföras syftade till att dränera kyrkan och leda bort dagvattnet från kyrkans närhet. Samtidigt med detta arbete lades nya elkablar samt att nytt åskskydd installerades.

Den antikvariska kontrollen utfördes av Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen, genom Ulf Alström, efter beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län 2007-04-17 med dnr 431-19657-06. Arbetet bekostades av Köpings kyrkliga samfällighet. Samordnare för projektet var Svensk Klimatstyrning AB i Kolbäck.

Figur 2. Munktorps kyrka juni 2007. (Foto U. Alström).

Figur 3. Detalj av altarskäpet i Munktorps kyrka med datering till omkring 1400 (Ekström 1956). (Foto U. Alström).

Bakgrund, målsättning och metod

Anledningen till att en arkeologisk antikvarisk kontroll kom till stånd vid Munktorp var att kyrkans grund skulle dräneras. Det innebar att ett schakt skulle grävas runt hela kyrkan och att undergrunden skulle friläggas. Den antikvariska kontrollen utsträcktes också till parkeringen öster om kyrkan eftersom rester av ett gravfält (Munktorp 70:1) finns helt nära kyrkogårdsmuren. Den grusade parkeringen öster om kyrkan anlades troligen 1984 (muntlig uppgift) varvid nästan ett helt gravfält kan ha försvunnit. Nu finns enligt fornminnesinventeringsuppgifter från 2004 endast 5 gravar (stensättningar) på gravfältet. En säker grav kan identifieras under en del av den östra kyrkogårdsmuren. Andra döljs i vegetation. Med stor säkerhet finns ytterligare två eller tre stensättningar intill bäcken nordöst om kyrkan. Dessa är inte registrerade i fornminnesregistret. De tillhör förmodligen det skadade gravfältet varför den ursprungliga utbredningen och begränsningen på Munktorp 70:1 bör sättas vid bäckfåran.

Dräneringsschaktet kring kyrkväggen berörde redan grävda jordlager. 1985 genomfördes ett omfattande dräneringsarbete kring kyrkan (Hammar-skiöld 2005). Hela grundmuren under mark tätades med kalkbruk som sprutades in i fogarna. Efter detta sprutades betong på undergrundens stenar. Utanför grundmuren lades sedan frigolitskivor mot utsidan av schaktet i upp till tre skikt. Även botten av schaktet isolerades med frigolitskivor. Innanför denna frigolittäckning och mot kyrkans grundmur fylldes tomrummet med lecakulor (figur 4).

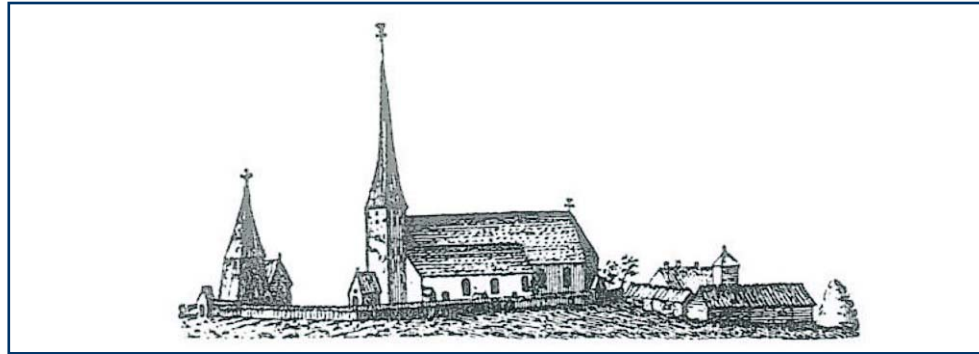
Figur 4. Exempel på den gamla fyllningen från 1985 som nu grävdes bort. (Foto U. Alström).

Exemplet på hur det såg ut under jord som det visas på figur 4 fanns runt hela kyrkan. Dessutom låg på ett par platser tjocka lager av betong som blev över efter 1985 års tätning. Det fanns alltså mycket små möjligheter att dokumentera arkeologisk information från schaktet runt kyrkan.

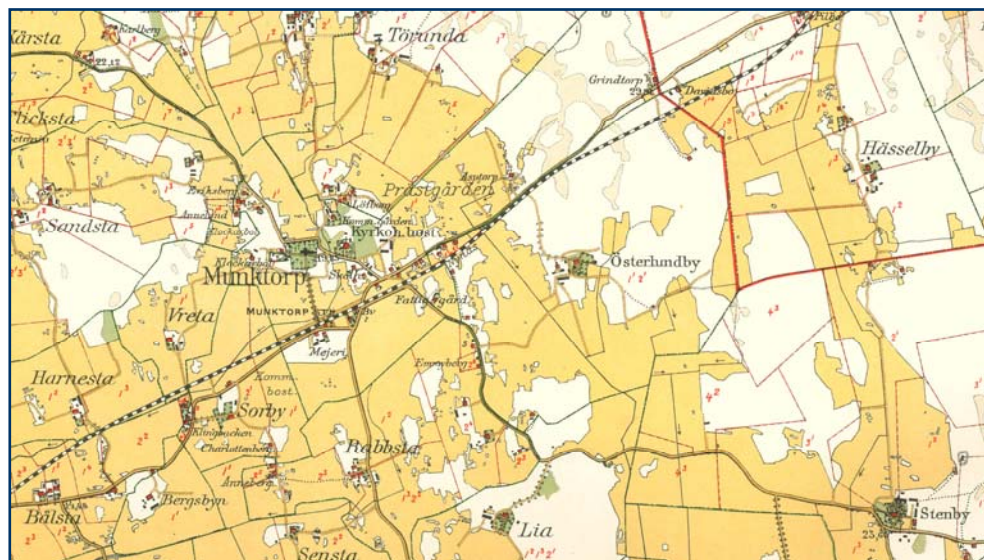
Topografi och fornlämningsmiljö

Munktorps kyrka med sin socken ligger i en småkuperad slättbygd med ett rikt

Jordbruk, vilket avspeglar sig i att gårdarna var relativt stora och välbärgade. Uppgifter från 1800-talet visar att utsädet i Munktorps socken var 1600 tunnor. Utsädesuppgifterna för Munktorp överstiger till exempel Dingtuna och Romfartuna socknar som också har höga siffror (Ekblom 1974 och där anförd litteratur särskilt Djurberg 1818). De har också, i likhet med Munktorp, stora kyrkor. Emellertid skriver Olof Grau år 1754 att en del av befolkningen ”nödgas köpa säd i staden eller hos andra i orten.” Trots det är Munktorps kyrka nummer två i storlek i ”höfdingedömet” (Grau 1754 s.229,232).

Figur 5. Munktorps kyrka som Grau såg den 1754 (ur Grau nytryck 1904).

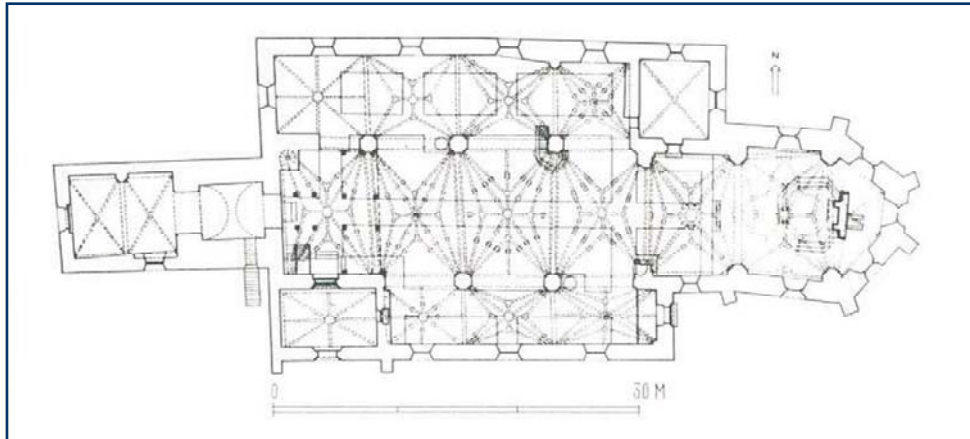
Figur 6. Munktorps kyrka med omgivning 1907. Söder och sydöst om kyrkogården finns idag bebyggelselämningar synliga. Byggnaderna, som Grau avbildade, bör ha rivits mellan 1754 och 1907. (Ekonomiska kartan 1907. Här återgiven i skala 1:20 000).

Genomförande

Den antikvariska kontrollen genomfördes under schaktningsarbetets gång. Schaktet som berörde kyrkans undergrund hade inga direkt orörda lager. Som ovan beskrevs innehöll lagren mycket frigolit och lecakulor. Emellertid berörde grävningarna på en del platser orörda jordlager med skelett på plats. Schakten som låg en bit ut från kyrkan berörde jord som endast blivit omrörda under gravgrävningar från olika tider. I den antikvariska kontrollen planerades att en del murar i kyrkans undergrund skulle dokumenteras genom ritningar i skala 1:20. Detta kunde inte ske på grund av att murarna var täckta av betong. Ett viktigt inslag i den antikvariska kontrollen var att

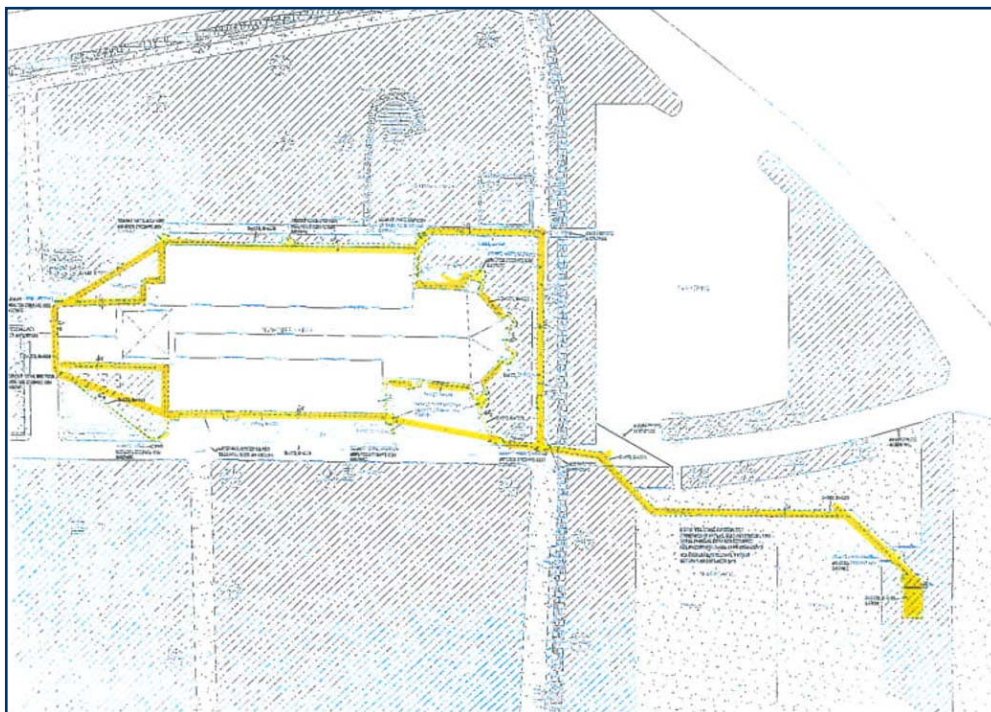
tillvarata ett benmaterial som genom ^{14}C analyser kunde bekräfta den höga åldern på den del av kyrkan som kallas för Davidskyrkan. En sansad dateringsbedömning av den delen av kyrkan sätts till 1100-talet eller till och med 1200 talet (Hammarskiöld 2005). Andra följer traditionen att datera kyrkan till 1000-talet (Berggren 1982, Ahlberg 2000).

På figur 7 återges en uppmätning av Munktorps kyrka gjord 1915. Den visar att kyrkan är lite skevt byggd vilket möjligen återspeglades i kyrkans undergrund (se under Undersökningsresultat).

Figur 7. Munktorps kyrka. Uppmätning från 1915 (från Kilström 1989).

Undersökningsresultat

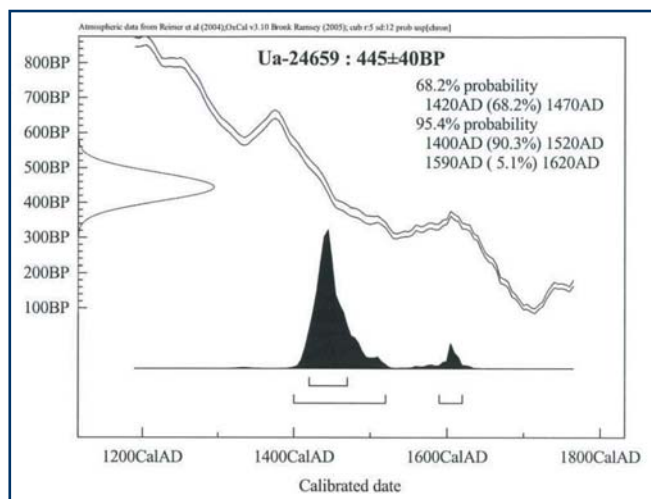
Figur 8. Munktorps kyrka med parkering i öster. Gula linjer markerar de grävda schakten. Skala cirka 1:1200. (Karta från Svensk Klimatstyrning urspr. skala 1:400)

Schaktet utanför kyrkogårdens östra mur grävdes för dagvattenledning som mynnade i

ett dagvattenmagasin. Från detta dagvattenmagasin utnyttjades ett äldre rör för vidare vattentransport ner till bäcken öster om dagvattenmagasinet. Schaktet var cirka 1 m djupt och 0,6 m brett. Dagvattenmagasinet grävdes till 1,5 m djup. Det var 7 m långt och 3,5 m brett.

I schaktmassorna kom endast någon enstaka tegelflisa. Några rester efter det förmodade gravfältet påträffades inte.

I schakten intill kyrkan var marken omgrävd. I schakten som inte låg alldeles intill kyrkmuren berodde omgrävningarna på intensiteten i gravläggningarna. Intill kyrkmuren var kulturlagren näst intill förödda. Rent allmänt kan man vad gäller gravintensiteten ändå säga att det fanns spår av fler gravar på sydsidan än på den norra sidan. Kring den västra delen av kyrkan som går under beteckningen Davidskyrkan fanns betydligt fler ben efter omrörda gravar än på någon annan sträcka intill kyrkan. Den iakttagelsen bekräftar antagandet från 2005 års undersökning där det i ett av schakten inne i kyrkans nordvästra del påträffades en hel del ben som förmodligen var äldre än sidoskeppet som byggdes omkring år 1500. Ett kol 14 prov togs från ett av dessa ben. Provet visade med 90 % sannolikhet att benet var från 1400-1520 och därmed tillhörig en person som troligen begravdes före det norra sidoskeppets tillblivelse.

Figur 9. Kol 14 prov från 2005 års undersökning. Benet är troligen äldre än det norra sidoskeppet vilket visar att den begravningen skedde utöhus innan ombyggnaden av kyrkan skedde.

Figur 10. Västligaste delen av norra sidoskeppets grundmur. Vid den flata stenen i skuggan till vänster i bild upphör grundens oregelbundenhet. (Foto U. Alström).

Figur 7 återger en uppmätning från 1915 av Munktorps kyrka. Att kyrkan inte är riktigt rak i delar av sina yttre linjer är uppenbart. Möjligen kan skevheten återspeglas i kyrkans undergrund. Här följde inte grunden kyrkans vägglinje helt och fullt. Det avslöjade schaktet intill kyrkans väggar. Figur 10 visar hur en del av den norra muren helt omotiverat sträcker sig utanför kyrkans i övrigt mycket plana norrvägg. Samma fenomen uppträder i kyrkans södra mur (figur 11). I västra delen av undergrunden är stenarnas riktning ÖSÖ för att sedan återta en mer väst-östlig riktning. Någon rimlig förklaring till fenomenet kan väl kanske inte fås.

Figur 11. Det västligaste partiet av kyrkans sydmur. Vid den stora stenen återtar muren sin väst-östliga riktning. (Foto U. Alström).

Bilden bredvid (figur 12) visar hur väggarna i Munktorp normalt såg ut. Undergrunden var inte bredare än den grund som syntes ovan mark. Med stor sannolikhet bestod grunden under jord av i huvudsak två skikt med sten. Ingen del av muren kunde ritas eftersom den var täckt med påsprutad betong. Man kan även notera att undergrunden i den del som anses vara äldst, dvs Davidskyrkan i väster, har en likartad lodrät mur. Inte heller den har bredare undergrund. I själva verket liknar grunderna från den del av kyrkan som anses vara byggd på 1100-talet och de delar som är byggda omkring 1500 varandra.

Figur 12. Kyrkans norra grund efter schaktningen. I bild syns trappstenen till sakristians ingång. Bortom stupröret vidtar det oregelbundna partiet av grundmuren. (Foto Ulf Alström).

Figur 13. Den så kallade Davidskyrkans södra mur efter schaktningen. Undergrunden har samma bredd som övriga muren. Det som sticker ut i undergrunden är betongrester från 1985 års arbeten som sitter kvar efter grävningen. (Foto U. Alström).

Troligtvis har under 1985 års arbeten intill kyrkmuren två strävpelare förstärkts med betongfundament. Det gäller västra och sydöstra strävpelarna. Sedan tidigare har östra delen av koret förstärkts med dragband. Att östligaste delen av kyrkan förstärkts

Figur 14. Betongförstärkningen under den sydöstra strävpelaren (foto U.f Alström).

på detta sätt beror på marken den byggdes på. Här, i öster, bestod materialet i huvudsak av pålagda jordmassor vilket inte varit stabilt nog för korbygget.

Figur 15,16,17. Dörrstenarna till vapenhuset (överst) sakristian (mellersta) och Davidskyrkan (nederst) (foto U. Alström).

För övrigt kan man notera att dörrstenen till vapenhuset inte har något fundament. Sakristians dörrsten har två skift murat tegel. Under teglet finns ingen grundmur varför man får anta att dörren kom på plats i samband med bygget av sakristian under 1200-talet. Ingången i Davidskyrkans västvägg har tagits upp i ett senare

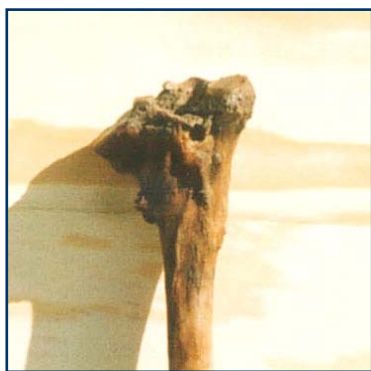
skede eftersom en ordentlig grundmur fanns kvar under ingångsstenen.

Några fynd förutom lösa ben påträffades inte i de rejält omrörda jordlagren. Som beskrivits ovan fanns fler ben på sydsidan än nordsidan. I väst låg fler ben än i öst vilket får tillskrivas kyrkans olika byggnadsskeden. Kyrkans kor byggdes till exempel på 1590-talet medan Davidskyrkan i väster dateras 1100- 1200- talen. Man kan dock konstatera, även om det var omrörda ben, att barnbegravningar skett i större utsträckning vid Davidskyrkans södra vägg och särskilt vid den plats där det en gång kan ha funnits en koringång. Bilden av barnbegravningar till speciella platser är dokumenterad men hur omfattande seden var är fortfarande oklar (Nilsson 1994, s.84f).

Figur 18. Ett urval av så kallade långa rörben, dvs från armar och ben, påträffades vid södra väggen av Davidskyrkan. Alla är lämningar efter barn i olika åldrar. (Foto U. Alström).

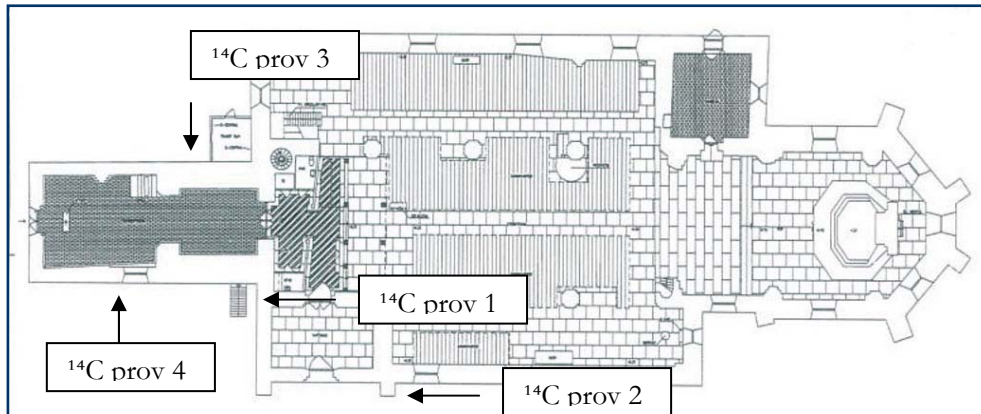
Sjukliga förändringar, där ben deformeras är relativt vanligt i materialet. Som exempel återges här ett underben från en vuxen individ där ett flertal vassa benutväxter måste ha orsakat värk och nedsatt rörelseförmåga.

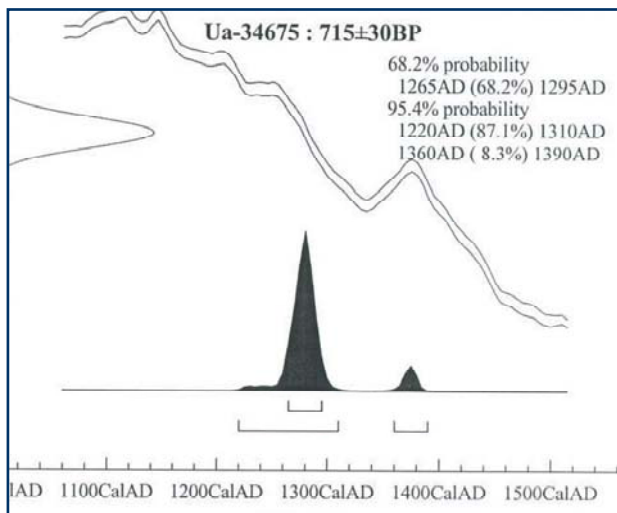
Figur 19. Ett skenben med sjukliga förändringar. Benet kommer från en vuxen individ. (Foto U. Alström).

Tolkning och utvärdering

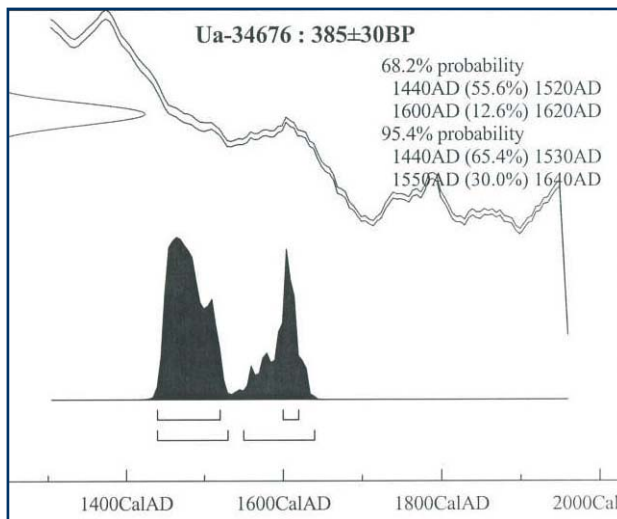
Vid schaktningarna intill kyrkans grund kunde inga skillnader i undergrundens murar iakttas. Davidskyrkans murar i väster såg ut som 1500-talets tillbyggda norra mur. Jordlagren kring kyrkans murar var kraftigt omrörda eller till och med borttagna och ersatta med lecakulor och frigolit. Trots det kunde material till fler ¹⁴C prov insamlas. 3 prover valdes från området vid Davidskyrkan. Ett prov valdes från kyrkans nuvarande södra ingång. Syftet var att få dateringar som kunde bekräfta åsikten att Davidskyrkan har anor ner i 1100-talet och kanske tidigare.

Figur 20. Platserna där prov för ^{14}C togs. Prov 1,3 och 4 togs på skelett som låg tätt intill Davidskyrkans väggar. Prov 2 togs från ett skelett som låg omedelbart öster om kyrkans södra ingång. (Grundkarta Svensk klimatstyrning).

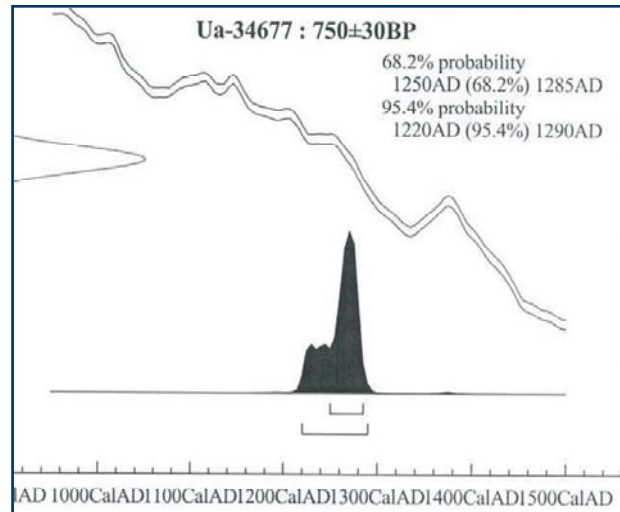

Figur 21. Prov nummer ett visar att skelettet med 87 % sannolikhet begravdes under tidsperioden 1220 – 1310.

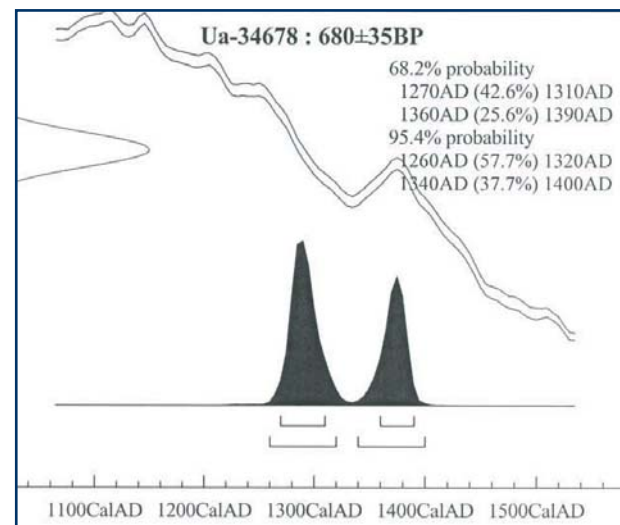

Figur 22. Prov nummer två visar att skelettet med 95 % sannolikhet begravdes under tidsperioden 1440 - 1640.

Figur 23. Prov nummer tre visar att skelettet med 95 % sannolikehet begravdes under tidsperioden 1220 – 1290.

Figur 24. Prov nummer fyra visar att skelettet med 95 % sannolikehet begravdes under tidsperioden 1260 . 1400.

Åsikter om att den första stenkyrkan i Munktorp uppfördes på 1100-talet kan knappast verifieras utifrån ¹⁴C metoden. Inte heller är det troligt att den del av kyrkan som av tradition kallas för Davidskyrkan ens skulle ha fungerat som kyrka i gamla tider eftersom det är högst osannolikt att en ny kyrka skulle ha byggts bredvid den gamla. Det är vanligare att den nya kyrkan byggs omkring den som skall ersättas. Om vi ska finna en äldre kyrka får vi nog leta under golvet till den som nu står. Ett näraliggande exempel på att en ny kyrka byggts omkring den gamla framkom vid utgrävningarna av Sura gamla kyrka (Jonsson & Nordström 2003).

Sammanfattning

Iakttagelser i samband med schaktningar för dränering, elledning och åskledarkabel runt Munktorps kyrka kan inte verifiera en äldre datering av kyrkobyggnaden än till 1200-talet. Av abboten David finns inga spår. Kyrkan är med stor sannolikhet inte vigd till abbotens ära heller. Det mesta talar för att kyrkan vigts till den katolska kyrkans viktigaste helgon, nämligen Maria. Mariakulten avspeglar sig tydligt i utsmyckningen av kyrkans dörr

Munktorp kyrkas vackraste sevärdhet måste vara dörren som skiljer vapenhuset och det treskeppiga långhuset. Den är naturligtvis upphängd som brukligt med gångjärnen i väster. Detta arrangemang betyder att det första man skall se när man öppnar kyrkdörren är koret med altaret. Dörren har en vacker och mycket symbolrik bildskatt. Trävirket är målat i grönt och smidet i rött. Färgsättningen kan ledas tillbaka till åtminstone 1700-talet (Hammarskiöld 2005). Färgen är som den borde vara i detta kyrkliga konstverk. Den gröna färgen är hoppets färg. Färgen finns bland annat i manteln som Marias moder Anna bär i vissa avbildningar. Hon (Anna) bar ju på världens hopp. Den röda färgen symboliserar elden, blodet och kärleken. Den kan även vara Guds färg.

Smidet på dörren är delvis svårtytt. Här skall endast spåren efter Mariakulten analyseras.

Liljan, Fleur de lis, finns avbildad på dörren. Den är symbolen för oskulden, kyskheten och den obefläckade avelsen.

Figur 25. Mariasymbol i form av en lilja. (Foto U. Alström).

Kronor finns avbildade antingen ensamliggande eller i de s.k. ankarkorsen. Kronan kan betraktas som Kristi brudkrona eller symbolisera Maria som himlens, jordens och havens drottning (det finns ju tre kronor på dörren).

Figur 26. Mariasymbol i form av en krona. (Foto U. Alström).

En tredje figur på dörren som bör härledas till Mariadyrkan är en figur som oftast anses innehålla ett A och ett M som står för Ave Maria. Avemaria är namnet på bönen och klockringningen som sker morgon, middag och kväll i katolska kyrkan. Grundformen, en enklare variant har ibland tolkats som ett A och ett T som är de första och sista bokstäverna i det hebreiska alfabetet. A och T har då samma betydelse som A och O i det grekiska alfabetet. Bokstavskombinationerna står i så fall för en

text hämtad i Uppenbarelseboken som lyder ”Jag är A och O, den förste och den siste, begynnelsen och änden”. Man kan alltså tolka figuren som att Herren är ledstjärnan i allt vad människan tar sig för under sin livstid (om symboler se Dahlby 1963, Liungman 1999).

Figur 27. *Avemaria symbol på kyrkdörren. (Foto U. Alström).*

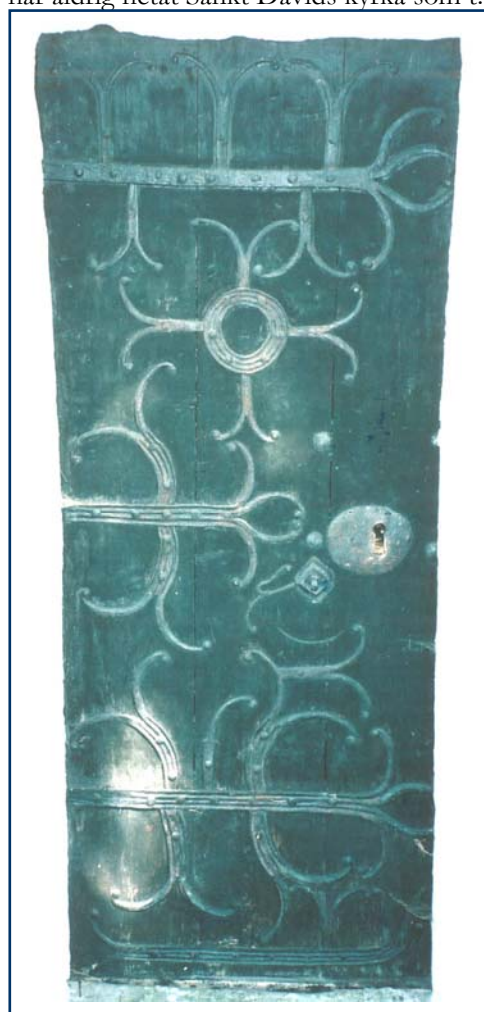
Det är möjligt att båda tolkningarna är korrekta, men mycket talar ändå för att bönen och klockringningen har tolkningsföreträde här. Alla figurer på kyrkdörren bör ha en djup folklig förankring (även de som inte har kommenterats här). I Kulturens årsbok 1961 som bl.a. behandlar bokstävernas stilar och där Avemaria- tecknet diskuteras beskrivs hur svårt det faktiskt är att tolka den Avemariasymbol som finns på kyrkdörren i Munktorp (Åstrand 1962).

Figuren på den här rapportens omslag kan också tillskrivas Mariakulten om än genom en liten omväg över zodiaken. Maria Bebdelse har firats sedan 600-talet och fram till 1953 var den en helgdag i Sverige (Broomè 1978).

Med stor sannolikhet är Munktorps kyrka vigd för Maria och inte för David. Kyrkan har aldrig hetat Sankt Davids kyrka som t.ex. Sankt Elins kyrka i Skövde eller Sankt

Peters eller Sankt Olofs kyrkor i Lödöse. Den äldsta framställningen om David återfinns för övrigt först år 1513 i Brevarium Arosiense (se Ekström 1959). I en supplik (böneskrift) till påven 1463 nämns David i och med en eventuell flytt av hans grav i Munktorp till katedralen i Västerås (Ekström 1939, s.183f).

Dörren med bl.a. flera Mariasymboler är som ovan nämnts från 1400-talet. Hur vanligt tecknet för Väduren är i kyrkomiljö, dvs i det här fallet Maria Bebdelsedag , är oklart. Men figuren finns även på andra kyrkdörrar. På figur 28 finns ett flertal Vädurstecken avbildade på dörren till Hidinge gamla kyrka i Närke. Ett annat exempel finns på dörren till Ekeby kyrka i Uppland (Bonnier 1984).

Pax et bonum.

Figur 28. *Hidinge gamla kyrkas dörr med Mariasymbolerna. (Foto U. Alström).*

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Ekonomiska kartan Kolbäck 11G:03. Skala 1:20 000.
Ekonomiska kartan Munktorp 1907. Skala 1:10 000.
Riksantikvarieämbetets fornminnesregister Munktorps socken

Otryckta källor

Hammarskiöld, R., 2005. Munktorps kyrka. Kulturhistorisk karaktärisering.
Possnert, G., 2005. ¹⁴ C prov. Ua- 24659. Ångström Laboratory. Uppsala.
Possnert, G., 2007. ¹⁴ C prov. Ua- 34675. Ångström Laboratory. Uppsala.
Possnert, G., 2007. ¹⁴ C prov. Ua- 34676. Ångström Laboratory. Uppsala.
Possnert, G., 2007. ¹⁴ C prov. Ua- 34677. Ångström Laboratory. Uppsala.
Possnert, G., 2007. ¹⁴ C prov. Ua- 34678. Ångström Laboratory. Uppsala.

Litteratur

Ahlberg, H., & Björklund, S., 2000. Västmanlands kyrkor i ord och bild. Förlag: Staffan Björklund. Falun.

Alström, U., 2005. Munktorps kyrka. Antikvarisk kontroll. Kulturmiljöavdelningen rapport A 2005:A23. Västmanlands läns museum. Västerås.

Berggren, B., 1982. Munktorps kyrka. I Kyrkorna i Västmanland. Västmanlands nyheter. Västerås.

Bonnier, A-C., 1984. Kanikernas kyrka i Alunda. I Den ljusa medeltiden. Studier tillägnade Aron Anderson. Studies 4. Statens historiska museum. Stockholm.

Broomè, C., 1978. Efterföljare. En helgonkalender enligt det nya romerska kalendariet jämte svenska helgondagar.. Proprius. Stockholm.

Dahlby, F., 1963. De heliga tecknens hemlighet. Om symboler och attribut. Verbum. Stockholm.

Ekbohm C.A., 1974. Viennetionde och hundaresindelning. Studier rörande Sveriges äldsta politiska indelning. Rättshistoriskt bibliotek. Lund

Ekström, G., 1956. Munktorps kyrka. Historisk översikt samt vägledning. Lantmännens tryckeriförening. Västerås.

Ekström, G., 1939. Västerås stifts herdaminne. Medeltiden och reformationstiden.

Ekström, G., 1959. S:t David av Munktorp. Västmanlands fornminnesförenings årsskrift XLI. Västerås.

Grau, O., 1754. Besrifning öfver Wästmanland med sina städer, härader och socknar. Stockholm. Nytryck 1904 av Västmanlands Allehanda. Västerås.

Jonsson, K. & Nordström, A. 2003. En tidigkristen gravplats och en medeltida kyrklämning. Gravar och kyrkor i Sura 900 – 1800. Kulturmiljöavdelningen rapport A 2003:A16. Västmanlands läns museum. Västerås

Kilström, B. I., 1989. Munktorps kyrka. Västerås Stifts Kyrkodeskrivningskommittè. Västerås.

Liungman, C. G., 1999. Ideogram och symboler. Malmö.

Nilsson, B., 1994. Kvinnor, män och barn på medeltida begravningsplatser. Projektet Sveriges Kristnande. Publikationer 3. Uppsala.

Åstrand, B., 1962. Heliga bokstäver i silver. I Kulturen 1961. Lund.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM dnr:</i>	06099
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-10657-06 2007-04-17
<i>Undersökningsperiod:</i>	2007-05
<i>Arkeologtimmar:</i>	67,5 timmar
<i>Exploateringsyta:</i>	Cirka 400 löpmetrar schakt
<i>Personal:</i>	Ulf Alström
<i>Belägenhet:</i>	Munktorps prästgård 1:71
<i>Ekonomisk karta:</i>	Kolbäck 11G:03
<i>Koordinatsystem:</i>	Rikets
<i>Koordinater:</i>	X 6601960 Y 1518800
<i>Inmätningmetod:</i>	Manuell
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	1 schaktplan

